

บทที่ 16

พญติกรรมผู้งาช

1. ความนำ

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลกหลายครั้งเกิดขึ้น เพราะมีขบวนการทางการเมือง อันมีพญติกรรมของผู้งาชร่วมอยู่ด้วย ในโลกตะวันตกการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้น โดยใช้เวลานานติดต่อกันคือ การปฏิวัติอุดสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นมีความสำคัญยิ่งและมีผลกระทบทั่วโลก สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญในระดับรองลงมาได้แก่ การปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 หรือประมาณเกือบ 200 ปี มาแล้ว คือในสมัยราชกาลที่ 1 ของไทย การปฏิวัติครั้งนั้นบทบาทของผู้งาชมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมาก คือผู้งาชที่เข้าร่วมทำลายคุก巴士ติลล์ (Bastille) ในมหานครปารีส

ในกรณีนี้ โดยเฉพาะขบวนการกู้ชาติ เช่น ของอินเดีย ที่พยายามเป็นอิสระนับตั้งแต่ช่วงก่อนมหาสงเคราะห์โลกครั้งที่ 1 เป็นต้นมา ก็เกี่ยวข้องกับพญติกรรมผู้งาชเป็นอย่างมาก

อนึ่ง ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในพิลิปปินส์ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529 นั้น สืบเนื่องจากการมีสภากที่ “ไม่เรียบร้อย” คือมีการทุจริตในการเลือกตั้งโดยฝ่ายรัฐบาล เพอร์ดีนาเด็ มาร์คอส มากมีผลทำให้เกิดคลื่นแห่งความไม่พอใจในหมู่มหาชนพิลิปปินส์ มีการชุมนุมประท้วง และเข้าร่วมขบวนการต่อต้านรัฐบาลจนกระทั่งประธานาธิบดีมาร์คอส ต้องหนีออกนอกประเทศในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2529 ไปยังสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ตามพญติกรรมผู้งาชมิใช่ว่าจะต้องเป็นเรื่องทางการเมืองเสมอไป แต่อาจเป็นเรื่องหนักไปใน 1) ทางการศาสนา เช่น การเข้าร่วมเป็นสาวกของนักการศาสนาซึ่งมีคำสอนหรือพิธีกรรมที่ทำให้คนเลื่อมใสมาก ๆ 2) ทางการบันเทิงเช่น การคลั่งไคล้ในดาราภาพยนตร์ นักร้อง นักแสดงในบางยุคบางสมัย

2. พฤติกรรมผู้คนมีมากในสังคมเมือง

2.1 ในยุคก่อนที่จะมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม สังคมทั่วไปมีลักษณะเป็นเกษตรกรรมเกือบทั้งนั้น สังคมมีลักษณะเป็นแบบสังคมชนบท (rural society) สังคมชาวบ้าน (folk society) หรือบางครั้งเรียกว่าสังคมชาวไร่ชาวนา (peasant society)

สังคมแบบชาวบ้านมีความเป็นอยู่แบบกันเองมาก ความสัมพันธ์เป็นแบบส่วนตัว การติดต่อ กันแบบปฐมสัมพันธ์ หรือแบบมีกลุ่มปฐมภูมิ (primary relations or primary group ties) ได้แก่การผูกพันใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัว หรือคนในละแวกเดียวกัน สภาพสังคมชนบท มักมีคนอยู่ไม่หนาแน่น การคุณนาคอมมักไม่สะดวกแบบในเมือง ดังนั้นการที่คนจำนวนมาก จะรวมตัวกันขึ้นเป็นพฤษติกรรมผู้ชนซึ่งทำได้ยากกว่า

นอกเหนือจาก 3 ปัจจัยดังกล่าวคือ 1) ชุมชนไม่หนาแน่นนัก 2) ความสัมพันธ์เป็นแบบส่วนตัว ซึ่งทำให้เกิดความยึดหยุ่นอะลุ่มอะลี้กันได้ และ 3) สภาพภูมิศาสตร์ที่ติดต่อระหว่างหมู่บ้านหรือกลุ่มหมู่บ้านไม่สะดวกนัก ยังมีปัจจัยที่ 4 ซึ่งทำให้โอกาสในการเกิดพฤษติกรรมผู้ชนได้มากกว่าในเมืองก็คือ 4) ขนบธรรมเนียมประเพณีที่หนึ่งวัง และควบคุมไม่ให้มีการประพฤตินอกสูตรของการ เป็นระบบการควบคุมที่เคยชินกันมา

สังคมแบบชนบทนี้นักสังคมศาสตร์เยอรมันใช้ศัพท์ว่า เกมน์ชาฟ (gemeinschaft) เกมน์ชาฟ คือ สังคมที่เน้นความใกล้ชิดหรือคำนึงถึงความรู้สึกว่าเป็นพวก “เรา” มากกว่าพวก “เขา” หรือคนอื่น ๆ

2.2 ภายหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมสภาพชนบทเข้าสู่ความเป็นชุมชนเมืองลักษณะสำคัญ คือ

- 2.2.1 มีคนอยู่ในบริเวณเดียวกันอย่างหนาแน่น
- 2.2.2 ชุมชนใหญ่กว่าแบบสังคมหรือชุมชนแบบชาวไร่ชาวนา
- 2.2.3 มีความหลากหลายในการอาชีพมีทั้งหัตถกรรม อุตสาหกรรม การค้าขาย สำหรับเกษตรกรรมมีน้อย
- 2.2.4 วิถีแห่งการดำเนินชีวิตไม่เรียบง่ายแต่เป็นแบบ “เชิงซ้อน” (complex) มากยิ่งขึ้น เพราะคนมีจำนวนมากขึ้นและความหลากหลายหรือวิภาคนาการแห่งกิจกรรม มีมากขึ้น
- 2.2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลลดความสนใจชิดแบบส่วนตัวหรือแบบปฐมสัมพันธ์กัน มีสภาพเป็น “ทางการ” (formal) มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบที่มี

การตราขึ้น และประกาศใช้อีกอย่างเป็นทางการของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ โรงพยาบาลเอกชน และสำนักงานของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมเมืองมีลักษณะเป็นแบบที่เรียกว่า “ทุติยภูมิ” (secondary) สังคมเมืองหรือชุมชนนั้นๆ เกิดขึ้นมากจากภัยหลังปฏิวัติอุตสาหกรรม หรือได้ขยายมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะประชากรเพิ่มมากแต่เนื้อที่จำกัด ตัวอย่างคือ สิงคโปร์ ซึ่งมีเนื้อที่เพียงประมาณ 600 ตารางกิโลเมตร และประชากรขณะนี้มีถึงประมาณ 2.5 ล้านคน ดังนั้นแบบทั่วประเทศสิงคโปร์มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองทั้งสิ้น ในกรณีของไทย กรุงเทพมหานครเกือบทั้งเนื้อที่ (ประมาณ 1500 ตารางกิโลเมตร) เป็นชุมชนเมืองในจังหวัดต่างๆ อำเภอเมืองมีลักษณะเป็นสังคมมากกว่าอำเภอชนบท

ชุมชนเมืองมีศักยภาพภาษาเยอรมันที่ใช้เรียก คือ เกเซลชาฟ (gesellschaft) บุคคลในชุมชนประเทณนี้มีความเป็นอิสระแก่ตัวในชีวิตประจำวันนอกเหนือจากชั้นทำงานค่อนข้างมาก ทั้งนี้ เพราะ ครอบครัวที่อาศัยอยู่มักเป็นครอบครัวแบบเล็ก (nuclear) ไม่มีผู้ใหญ่และญาติอื่น ๆ อยู่ด้วย ดังนี้เป็นลักษณะเด่นของครอบครัวแบบขยาย (extended) ในชนบท ดังนั้น ชนบทธรรมเนียมประเพณีและการคูณและความประพฤติตามปักสักงานหรือจารีตของคนรุ่นก่อน ๆ จึงน้อยลง การไปไหนมาไหน การประพฤติตามobaเกอใจค่อนข้างสะดวก ผลก็คือ เมื่อมีสภาพที่เอื้อต่อการเกิดพุทธิกรรมผู้ชน บุคคลที่อยู่ในชุมชนเมืองก็มักจะเข้าไปร่วมได้ค่อนข้างง่ายและสะดวกกว่าคนในชนบท

3. นิยามและลักษณะของผู้ช่วย

คำจำกัดความ “ผู้ชน” ซึ่งแปลจาก “crowd” นั้นมีต่าง ๆ กัน ดังปรากฏใน Julius Gould and William L. Kolb, ed., *A Dictionary of The Social Sciences* (New York, Free Press of Glencoe, 1964), pp. 149-150. เพื่อประโยชน์ในการเข้าใจ เห็นสมควรกล่าวอย่าง กว้าง ๆ ในรูปขององค์ประกอบหรือลักษณะ ซึ่งมีดังนี้

3.2 ลักษณะที่สอง: ผู้ชนมีสภาพแห่งการรวมตัวเพียงชั่วคราวเท่านั้น

การรวมตัวเป็นผู้ชุมนุมอาจก่อให้เกิดกลุ่มหรือองค์การที่ถาวร เช่น อาจกลายเป็น

“ขบวนการ” หรือ “ศูนย์” ปฏิบัติการ ฯลฯ ได้ในภายหลัง แต่สถานภาพแห่งการเป็น “ผู้ชน” นั้นจะคงเป็นอยู่เพียงระยะสั้น ๆ เท่านั้น ไม่มีโครงสร้างที่ยั่งยืน

3.3 ลักษณะที่สาม : การที่มีคนจำนวนหนึ่งมารวมกัน ณ ที่แห่งหนึ่งไม่ว่าจะด้วยสาเหตุอะไรก็ตามอาจแปรสภาพเป็นผู้ชนได้ทั้งสิ้น ตัวอย่างได้แก่ 1) คนที่เดินอยู่ตามถนน 2) ผู้พังหรือผู้ชุมนุมรายการ อภิปราชหรือการพูดในที่สาธารณะ และ 3) ผู้ดูการแสดงกิจกรรมบันเทิงต่าง ๆ

สภาพที่ทำให้จำนวนตั้งกล่าวแปรสภาพเป็นผู้ชนได้ก็ เพราะมีสิ่งเร้าที่ทำให้เกิด¹ ภาวะนี้คือลักษณะในทาง

- ก. อารมณ์ความรู้สึก
- ข. คุณค่าหรือค่านิยม
- ค. วัตถุประสงค์

3.4 ลักษณะที่สี่ : เมื่อมีสภาพเป็นผู้ชนแล้วจะไม่อยู่นิ่งหรือคงที่คือ ปราศจากเสถียรภาพ สภาพของผู้ชนคือมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ ลักษณะเป็น พลวัต เสมือนหนึ่งว่ามีพลังแห่งการเคลื่อนไหวในตัวเอง

3.5 ลักษณะที่ห้า : ผู้ชนยอมประกอบด้วยคนจำนวนมาก อาจมีทั้งหญิงและชาย ผู้ใหญ่และเด็ก² การเป็นผู้ชนไม่เกี่ยวกับการเป็นคนจำพวกเดียวกัน (category) เช่นอาชีพใดอาชีพหนึ่ง หรือเป็นผู้รู้จักมัคคุณแบบกลุ่มสังคม แต่เป็นการคละกันของประเภทของบุคคล

4. การกำหนดและลักษณะเพิ่มเติมของผู้ชน

ผู้ชนเป็นการแสดงออกซึ่ง “พฤติกรรมหมู่” หรือพฤติกรรมของการที่หลายคนมารวมกัน (Collective behavior) การกำหนดและลักษณะเพิ่มเติมของผู้ชน ได้แก่ 1) สภาพที่ก้าวไป 2) เกี่ยวกับการกระทำโดยฉบับพลัน ขาดการไตร่ตรองหรือวางแผน 3) ปักสถานเกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ 4) ได้รับแรงผลักดันทางจิตวิทยาสังคม 5) มโนธรรม ลดอำนาจการควบคุม หรือเหนี่ยวรั้ง 6) ปักสถานอ่อนแอลง

4.1 ผู้ชนเกิดขึ้นในสภาวะการณ์ที่ก้าวไป คือ ไม่มีรูปแบบที่แน่นอนหรือเด่นชัด หากเปรียบเทียบกับกลางวันกับกลางคืนว่าเป็นลักษณะที่เห็นชัด สภาพ “ก้าวไป” คือ ช่วงเวลาโพลีเพล

¹ Hadley Cantril, *Psychology of Social Movements* (New York, Wiley, 1941). p 80

² Kurt Lang and Gladys E Lang. *Collective Dynamics* (New York, Crowell, 1961). pp 112-113

หรือสนธยา ซึ่งยากจะแยกว่าเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืน ลักษณะคือ “กี๊ง ๆ” ปราศจากรูปแบบที่แน่นัด ตัวอย่างคือ ขณะเดินดูสินค้าราคาถูกหรืองานศิลปะหัตถกรรมอยู่ แต่เกิดมีการปิดถนนออกจากริเวณไม่ได้โดยไม่รู้สาเหตุแน่นอน มีแต่คำพูดจากปากหนึ่งไปอีกปากหนึ่งว่ามีการยืดอ่านใจขึ้น ดังนั้น การที่จะสามารถถอดอกจากริเวณได้เมื่อใดไม่มีครบอกได้แต่โดยที่มีคนกลุ่มนหนึ่งเห็นว่ามีทางออกเล็ก ๆ ทางหนึ่ง ผู้คนจึงเออละออกจากทางนั้น การเบียดเสียดและการผลักดัน การพยายามออกไปให้ได้เป็นการกระทำไปโดยอัตโนมัติโดยไม่ได้วางแผนหรือไม่ได้รู้ตัวมาก่อนว่าจะปฏิบัติตอนอย่างไร หรือผลของการร่วมในพฤติกรรมผู้ชนหรือพฤติกรรมรวมหมู่จะเป็นอย่างไร

4.2 ผู้ชนกลุ่มขึ้นมีความรู้สึกว่าจะต้องมีการกระทำบางอย่าง ในทันทีทันใด ไม่มีการรอช้า การดำเนินของผู้ชนเป็นเรื่องปัจจุบันทันด่วน คือ ไม่มีวางแผนหรือเตรียมการณ์ไว้ล่วงหน้า

4.3 เมื่อสภาวะแห่งการเป็นผู้ชนได้เริ่มมีขึ้นแล้วจะมีปัทสถาน หรือบรรทัดฐานเกิดขึ้นเอง ปัทสถาน คือ แนวปฏิบัติที่ถือว่าถูกต้องหรือเหมาะสมควรในขณะนั้นปัทสถานเมื่อถือกำเนิดขึ้นโดยอัตโนมัติแล้วจะมีการสื่อสารให้ทราบทั่ว ๆ กันในหมู่ผู้ที่มาชุมนุม เช่น 1) ให้พับแขนสืบเป็นสัญลักษณ์ของผู้ชน หรือ 2) ให้การร้องเพลงปลุกใจ

ในกรณีของขบวนการของนางสาวราชนอน อากวิโน (Corazon Aquino) เมื่อต่อสู้กับฝ่ายเพอร์ดินาต์ มาเรคอส ซึ่งเป็นประธานาธิบดีในขณะนั้นใช้การใส่เสื้อสีเหลืองเป็นสัญลักษณ์ว่าเป็นฝ่ายอากวิโน³ การใส่เสื้อเช่นนี้เป็นกรณีของ การเตรียมการอยู่บ้าง

4.4 สภาพแห่งการเป็นพฤติกรรมรวมหมู่มีผลทางจิตวิทยาสังคม กล่าวคือ ทำให้เกิดความรู้ว่ามีกันว่าทุก ๆ คนควรจะมีอารมณ์ ความหวังและวัตถุประสงค์คล้าย ๆ กัน สภาพของผู้ชนทำให้ผู้ที่อยู่ในผู้ชนแต่ละคนได้รับแรงผลักดันคล้าย ๆ กับกฎบังคับภายใน ให้มีความรู้สึกว่าจะต้องมีพฤติกรรมคล้าย ๆ กันไม่ว่าจะเป็นมโนกรรม วิจกรรมและการกระทำได้ ๆ

4.5 บุคคลใดพูดิกรรมอยู่ร่วมหมู่ ลดการคุ้มตนเองหรือไม่สามารถควบคุมตนเองได้ จึงมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามเสียงของคนหมู่มากโดยไม่ใช้เหตุผล คือ ถูกนำໄ้ด้วย

³การเลือกตั้งประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ในต้นปี พ.ศ. 2529 เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของคนทั่วโลก ดังปรากฏเป็นเรื่องระดับหัวหน้าของวารสารนานาชาติ เช่น ไทม์ เมกกาชีนถึง 3 สัปดาห์ติดต่อกัน ทั้งนี้ เพราะมีความพยายามจากฝ่ายมาเรคอสที่จะนับคะแนนอย่างช้า ๆ เพื่อสามารถทำให้ผลการเลือกตั้งเป็นประ喜悦ต่อฝ่ายตน ตัวอย่าง “ได้แก่ Time, February 17, 1986.

(suggestibility) ສາມາຜູ້ງໝານທຳໄຫລດບກາທໃນກາຮ່າຍໍຍົກ້ວຂອງມໂນຮຣມ ອີເວລີ ອຸດຕະກອັດຕາ
(superego) ຕາມຄັພທ໌ຂອງຊີມັນດີ ພຣອຍິດ (Sigmund Freud)

นอกเหนือจากนี้ สภาพผู้ชายนั้นยังเป็นลักษณะที่ขาดการควบคุมหรือเหลื่อมล้ำกันในเชิง จากรากฐานการค้าหรือภารกิจพื้นเมือง เพื่อสนับสนุนให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย

4.6 การกระทำต่าง ๆ ของผู้งงานมัก ไม่สอดคล้องกับปัจจุบัน ในสังคม สิ่งที่ไม่เคย์นึกฝันว่าจะทำก็ทำ ก្នុងការណែនាំប៉ុងគំបោតាមទៅ ក្នុងមីយូសភាពអេឡិចត្រូនិក ដូចមានការលើកវីវ៉ូនីស (permissiveness)

5. ฝังชนห้าประเกก

ผู้นั้นอาจแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ โดยพิจารณาจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการรวมตัวของผู้นั้น ซึ่งได้แก่

- 5.1 ประเภทที่เน้นวัตถุประสงค์ส่วนตนหรือปัจเจกิสัย

5.2 ประเภทที่ผนึกกันแน่นและแสดงออกซึ่งอารมณ์หรือความรู้สึกร่วม

5.3 ประเภทที่ผนึกกันแน่รวมทั้งมีการปฏิบัติการและเคลื่อนไหวอยู่เสมอ (บางครั้งเรียกว่า mob)

5.4 ประเภทที่ผนึกกันแน่รวมทั้งมีการปฏิบัติการและมีการทำหนดเป้าหมาย

5.5 ประเภทผสม

๖. ฝุงชนประเกทที่ ๑ : เน้นวัตถุประสงค์ส่วนตัวหรือปัจเจกิวิสัย (individualistic)

ตามที่กิจของผู้ชั้นประเทกนี้มีการกระทำที่คดล้มกันสอดคล้องกัน แต่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละคนหรือกลุ่มคนและมิได้เป็นไปเพื่อส่วนรวม อนึ่งอาจมีการแบ่งขันในหมู่พวากเดียวกันได้

การอุบัติขึ้นของผู้ชุมประภากันที่ขึ้นอยู่กับการเผชิญกับสถานการณ์ที่คล้ายๆ กัน เช่น มีความรู้สึกขัดข้องอัดอั้นต้นใจในบางเรื่อง หรือการประสบกับเหตุการณ์บางอย่างคล้ายๆ กัน คือ ประสบสิ่งเร้าคล้ายกัน แม้ว่าบุคคลจะอยู่ห่างจากกันโดยไม่เห็นกันและกันก็อาจเกิดภาวะแห่งการเป็นผู้ชุมประภากปจเจกวิถัยนี้ได้

ผู้ช่วยประเภทปัจเจกิวัตถุแบ่งย่อยออกเป็นอีก 3 ประเภท คือ 1) แสดงความรู้สึก ส่วนตัว 2) มีการกระทำและเคลื่อนไหวอยู่เสมอ 3) มีการปฏิบัติการและกำหนดเป้าหมาย ร่วมกัน

6.1 ผู้คนเชิงบังเจกิวัลส์บปรั่งเกทที่หนึ่ง : แสดงออกซึ่งความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละคน (individualistic-expressive)

6.1.1 ตัวอย่างที่หนึ่ง ได้แก่ พฤติกรรมของประชาชนชาวอเมริกันในวันที่น่ายแพร่งคสินเดลาร์ รูสเวลต์ ประธานาธิบดีอเมริกันถึงแก่อนิจกรรมขณะที่นั่ง (pose) ให้ช่างภาพถ่ายภาพอยู่อย่างกะทันหันโดยไม่คาดหมายกันมาก่อน ช่วงนั้นเป็นช่วงสองครั้งที่ 2 ทำให้คนจำนวนมากโศกเศร้าและเฝ้าติดตามข่าวทางวิทยุอยู่ตลอดเวลา การติดตามข่าวและการเศร้าโศกเกิดขึ้นตามบ้าน ห้างร้าน สถานที่ราชการ ผู้คนปรั่งเกทที่ไม่มีการปฏิบัติการร่วมกันหรือพร้อมกัน ณ สถานที่เดียวกัน

6.1.2 ตัวอย่างที่สอง ได้แก่ พฤติกรรมของคนอเมริกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่ที่ตื่น-ตระหนกและโศกอาดูจากการที่ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ เ肯เนดี้แห่งสหรัฐอเมริกาถูกฆาตกรรมในปี ค.ศ. 1963

6.1.3 ตัวอย่างที่สาม ได้แก่ การฉลองวันที่ญี่ปุ่นยอมแพ้สองครั้งที่ 2 ที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันในสหรัฐอเมริกา ประชาชนอยู่ต่างสถานที่ต่างมีความรู้สึกปิติร่วมกัน

6.1.4 ตัวอย่างที่สี่ ได้แก่ การที่ห้องถนนในกรุงเทพฯ ว่างเปล่าอย่างผิดปกติเมื่อคนจำนวนไม่ใช่น้อยไม่ยอมออกบ้าน ทั้งนี้เพื่อทำการถ่ายทอดโทรทัศน์ของการเหยียบพื้นผู้ประจันทร์เป็นครั้งแรก โดยมนุษย์อวกาศชื่อ นีล อาร์มส特朗 (Neil Armstrong) ในวันที่ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 1969

6.1.5 ตัวอย่างที่ห้า ได้แก่ ความรู้สึกตื่นเต้นดีใจของคนไทยจำนวนมากภายหลังจากการทราบผลว่า อาภัสรา หงสกุล ได้รับเลือกให้เป็นนางงามจักรวาลประมาณปี พ.ศ. 2509 ซึ่งเป็นครั้งแรก

6.2 ผู้คนเชิงบังเจกิวัลหรือนิวัติบุรุษประสังค์ส่วนตัวปรั่งเกทที่สอง : มีการกระทำและเคลื่อนไหวอยู่เสมอ (individualistic-volatile action)

ผู้คนปรั่งเกทที่มักเรียกวันว่า ม็อบ (mob) หรือ “ผู้คนที่บ้าคลั่ง” ล่าสุดแล้วแคปลัน เน้นประเด็นแห่งการลงมือกระทำการของผู้คนปรั่งเกทที่⁴

6.2.1 ตัวอย่างที่หนึ่ง กรณีผู้คนนิวอร์ลีมอน (New York) หลรัฐนิวยอร์ค ในวันที่ 1 และ 2 สิงหาคม 1943

⁴ Hadley Cantril, *Psychology of Social Movements* (New York: Wiley, 1941), p 80

ผู้คนที่บุกรุกตั้งกล่าวว่า “ได้ทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ร่วมกัน แต่ต่างคนต่างมีวัตถุประสงค์เดียวกันคือ “ได้มาชี้ทิศทางต่างๆ โดยการหยิบจวยเอาเนยๆ เพื่อตนเอง”

6.2.2 ตัวอย่างที่สอง ได้แก่ ผู้คนที่เมืองโอลูสบุกเข้าไปในสถานที่ราชการและร้านค้าระหว่างเหตุการณ์วิกฤตต่างๆ เช่น ในวันที่ 14 - 15 ตุลาคม 2516 ในประเทศไทย เพื่อขอเมียทิศทางเอ้าไปเป็นของตนเอง

6.3 ผู้คนเชิงบวกวิสัยประเภทที่สาม : มีการปฏิบัติการและมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน (individualistic - focused - acting)

ผู้คนประเภทนี้แตกต่างจากประเภทที่เคลื่อนไหวอยู่เสมอตรงที่ว่าจุดมุ่งหมายชัดแจ้ง การมีวัตถุประสงค์ส่วนตนและมีการแข่งขันกัน เห็นได้อย่างกระฉับกระชูด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

6.3.1 ตัวอย่างที่หนึ่ง ขณะที่มีคนจำนวนหนึ่งรอรถเมล์ หรือรถไฟฟายสุดท้าย หรือเที่ยวที่ขาดระยะนานจะมีคนพยายามแย่งกันขึ้น เพื่อได้ไปกับรถคันนั้น การแย่งชิงข้าวรถเช่นนี้มีเฉพาะในประเทศไทย ในสหรัฐอเมริกาที่มีตัวอย่าง ซึ่งเล่าโดยเทอร์เนอร์ และคิลเลียน⁵ ดังต่อไปนี้

นักวิชาการทั้งสองได้เล่าถึงเหตุการณ์ที่เขาทั้งสองได้ทราบมาว่า ระหว่างมหานครลากูรังที่สอง ว่ามีคนอเมริกันผู้หนึ่งพยายามจะขึ้นรถไฟจากเมืองซาน迭โก (San Diego) ไปเมือง ลอสแองเจลลิส (Los Angles) รถรัฐแคลิฟอร์เนีย แต่เขากลับไม่สามารถขึ้นรถได้ เนื่องจากคนอเมริกันคนนั้นจะตัดขบวนที่กลางทาง เขามีจังหวะอ่อนไหวที่เข้าแวร์อยู่ก่อนข้างหน้า แต่โดยเขาก็ได้ทำให้ตัวเองขึ้นรถคันสุดท้ายนั้นแล้วตะโกนบอกมาว่ามีที่ว่างมากเหลือเพื่อ เมื่อได้ยินเสียงตะโกนคนก็จะวิ่งตามไปเพื่อขึ้นขบวนนั้นมาก แต่เขาก็วิ่งกลับมาเพื่อไปขึ้นรถคันที่มีหมายกำหนดการไปถึงจุดหมายปลายทางของเขาระบุ

6.3.2 ตัวอย่างที่สอง ได้แก่ การแย่งชิงของที่มีจำกัดหรือลดราคา ประมาณเดือน มกราคม พ.ศ. 2517 ในกรุงเทพฯ มีเหตุการณ์ทำนองนั้นเกิดขึ้น เมื่อคนจำนวนมากพยายามไปหาซื้อผงซักฟอกหรือน้ำมันพืชบางชนิดด้วยราษฎรชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

6.3.3 ตัวอย่างที่สาม ได้แก่ภาวะตื่นระหนกและหวัดกลัว (แพนนิก, pannic)

⁵Kurt Lany and Gladys E Lang. *Collective Dynamics* (New York, Crowell, 1961), pp 112-113.

ซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่อรู้สึกว่ามีภัยมาถึงตัว เช่น เมื่อได้ยินเสียงหวุตไซเร็น (siren) เตือนภัยทางอากาศ หรือ เมื่อเกิดไฟไหม้ขึ้น หรือเมื่อเรือกำลังจะจม

ภาพที่ปรากฏในภาพนัตรเรื่องเรื่องนรกคืออิงเรื่องจริงในประวัติศาสตร์ ชื่อเรื่อโพไซดอน (The Poseidon Adventure) เป็นนิทานอุทาหรณ์ที่กระจ่างชัด

นอกจากนี้ความหวาดกลัวอาจทำให้เกิดพฤติกรรมผู้งูชั่ว เมื่อทราบถึงอันตราย อื่น ๆ ซึ่งอาจจะจดจำไว้ไม่จริงก็ได้ เช่น การณ์ที่คนอเมริกันดื่นระหว่างภัยจนถึงภาวะเกือบ จลาจลภายในโลก ใจร้ายหลังจากที่ได้รับฟังรายการวิทยุเกี่ยวกับการมาเยือนของมนุษย์ต่างดาวจากโลก พระอังค์ ในปี พ.ศ. 2481 รายการดังกล่าวเป็นบทละคร แต่มีการแสดงและการทำรายการ ได้สมจริงมาก โดยเฉพาะเสียงของนักแสดงชื่อ ออร์สัน เวลส์ (Orson Wells)

7. ผู้งูชนประเพกษาที่ 2: ผู้งูชนที่ผูกแน่นและมีการแสดงออกชี้อารมณ์ร่วม

(Solidaristic-expressive)

ผู้งูชนประเพกษาที่ 2 นี้เกิดขึ้นจากการกระตุ้นของศรัทธา คือ ความเชื่อแบบหนักแน่น และบางครั้งอาจเป็นไปในรูปของความมبالغ

ตัวอย่างได้แก่ การชุมนุมทางศาสนา การชุมนุมทางศาสนาเข้าลักษณะของผู้งูชน ประเพกษาที่มากกว่าการชุมนุมทางการเมือง ทั้งนี้ เพราะการชุมนุมทางการเมืองมีแนวโน้มที่จะ มีขอบเขตเกินกว่าการแสดงออกชี้อารมณ์ (expressive) คือ มักมีการปฏิบัติการหรือมีการ กระทำ (acting) ประเพกษาความรุนแรงชี้เข้าลักษณะมื้อน หรือผู้งูชนที่บ้าคลั่ง

7.1 ตัวอย่างที่หนึ่ง ได้แก่ การชุมนุมทางศาสนาคริสเดียนบางนิกาย เช่น นิกาย holy roller นิกายนี้มีผู้นับถือ เช่น ทางภาคใต้ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุม หรือเข้าร่วมในกรรมพิธีมีการแสดงกิริยาท่าทางต่าง ๆ กิจิง (กลิ้งไปกลิ้งมา) แต่มีได้ก่อความอุราล ให้แก่คนภายนอก

การแสดงอารมณ์ของผู้ร่วมชุมนุม แม้จะมีกิริยาท่าทางถือว่ามีการปฏิบัติการต่อ สังคมอื่น ๆ

7.2 ตัวอย่างที่สอง ได้แก่ การแสดงออกชี้ความเลื่อมใสศรัทธาของหมู่พุทธศาสนิกชน เมื่อเข้าไปนมัสการพระพุทธรูป เช่น การนมัสการพระแก้วมรกต การนมัสการพระพุทธชินราชที่พิษณุโลก และการนมัสการหลวงพ่อโซธาร

ตัวอย่างที่สาม ได้แก่ การไปเชียร์กีฬามีการแข่งขันกับทีมต่างชาติ เช่น เมื่อทีมฟุตบอลไทยแข่งกับพม่า หรือเมื่อชาติชาญ เขี่ยวโน้ย หรือ สด จิตราลด้า ป้องกันแชมป์เปี้ยนโลกกับนักมวยต่างชาติ ผู้งูชนที่ไปเชียร์กีฬาในการนี้ เช่นว่ามีแนวโน้มที่จะผนึกความรู้สึก

ເອົາໃຈໜ້າຢ່າງເປົ້າ

หากเป็นกรณีที่คู่ต่อสู้เป็นผู้ที่มีผู้ชุมชนับสนุนกำกับกันหรือไม่เป็นเสียงส่วนมากเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น กรณีโมฮัมมัด อลาี หรือเคซีย์ส เคลลี่ (Muhamad Ali or Cassius Clay) ซึ่งกับ โจ แฟรเชียร์ (Jo Frasier) ในวันที่ 29 มกราคม 2517 ผู้ดูส่วนใหญ่ในสนามไม่ได้เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จึงไม่เข้าข่ายแห่งการเป็นผู้ชุมชนแบบพนึกแน่น

อีกกรณีหนึ่งคือ เมื่อ เมลวิน แฮเกเลอร์ (Hagler) ซากกับผู้ท้าชิงในต้นปี พ.ศ. 2529

8. ผู้ชนประเกทที่ 3: ผู้ชนที่ผันกันแน่น แต่มีการปฏิบัติการและมีการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ (solidaristic-volatile-acting)

ประเกณีเป็นผู้ชุมก่อให้เกิดการ จลาจลวุ่นวาย (Riot, riot) หรือการบุปปวน แต่การบุปปวนอลเวงที่เกิดขึ้นไม่มีจุดประสงค์แห่งการได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือสิ่งของ

ลักษณะของผู้คนประเภทนี้แตกต่างจาก individualistic-volatile-acting คือ ไม่มีการแข่งขันกัน หรือแข่งชิงกัน (competitiveness) แต่มีการแบ่งปันภารกิจการร่วมกัน

8.1 ตัวอย่างที่หนึ่ง ได้แก่ การจลาจลวุ่นวายเรื่องผิว (race riot) ที่เมืองดีทร้อยท์ (Detroit) มลรัฐมิชิแกนในสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1943 มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำร้ายคนต่างผิว โดยไม่ระบุบุคคลซึ่งแตกต่างกับผู้ชนที่ก่อเหตุที่บริเวณเมืองอาร์แลม ในมลรัฐนิวยอร์ก

8.2 ตัวอย่างที่สอง “ได้แก่ การประท้วง ต่อต้านญี่ปุ่นของนิสิตนักศึกษาไทย ใน พ.ศ. 2516 เป็นการต่อต้านญี่ปุ่นโดยทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงคนใดคนหนึ่ง หรือสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง

8.3 ตัวอย่างที่สาม “ได้แก่ การรวมตัวของนิสิตนักศึกษาในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2529 เพื่อต่อต้านรัฐบาลญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร ซึ่งเรียกว่า Farm Act ซึ่งชื่อดิบคือ Food Security Bill รัฐบาลญี่ปุ่นได้มีมาตรการช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาอเมริกันในเรื่องการขายสินค้าเกษตร อันจะมีผลกระทบกระเทือนต่อการส่งข้าวออกนอกของประเทศไทย ซึ่งแต่ละปีมีข้าวเหลือ ส่งออกน้อยถึง 4 ล้านตัน

8.4 ตัวอักษรที่สี “ได้แก่” การวิชาทักษะระหว่างอังกฤษที่มีเรื่องเป็นพาก “ตั้งกงหลี” ของจีนแต่เดิม และ “ชิวลีกือ” ของจีนอยุคเกี้ยวนในประวัติศาสตร์ไทย⁶

⁶การเลือกตั้งประธานาธิบดีพิลล์ปินส์ในต้นปี พ.ศ. 2529 เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของคนทั่วโลก ดังปรากฏเป็นเรื่องระดับหน้าปกของวารสารนานาชาติ เช่น ไทม์engkapchein ถึง 3 สัปดาห์ติดต่อกัน ทั้งนี้เพราะมีความพยายามจากฝ่ายมาคอร์สที่จะชนะคะแนนอย่างมาก เพื่อสามารถทำให้ผลการเลือกตั้งเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายตน ด้วยเช่นกัน

9. ผู้ชนประเกทที่ 4: ผู้ชนที่ผนึกแน่นที่การปฏิบัติการและมีเป้าหมาย

(solidaristic-focused-acting)

- 9.1 ผู้ชนประเกทนี้ตรงกับศัพท์ “mob” หรือ “ผู้ชนที่บ้าคลั่ง” มาจากสุด
- 9.2 การกระทำร่วมกันหรือการปฏิบัติการได้รับการเห็นชอบโดยทั้งกลุ่ม เช่น
 - 9.2.1 ในกรณีลงประชานัดที่ไม่ชอบด้วยหรือผู้วางแผน
 - 9.2.2 การลงโทษคนผิดๆ ที่คนผิวขาวเห็นว่ากระทำการผิดอย่างที่ผู้เขียนเรียกว่า “ทุกรรมทารุณ” (lynching) คือ มีการทำทารุณร่วมกัน

10. ผู้ชนประเกทที่ 5: ประเกทผสม

การแบ่งประเกทผู้ชนดังกล่าวเป็นเพียงเพื่อประกอบในการวิเคราะห์อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสภาพที่เป็นจริงแล้วประเกทต่าง ๆ อาจมีประเกทที่มีการผสมผสานกันทำให้มีปัญหาในการแยกกันอย่างเด่นชัด

การกำหนดลักษณะภัย ฯ ไว้เป็นสมมือนการสร้างภาพใน อุดมทัศน์ (ideal types) ตามวิธีการของ เม็กซ์ เวเบอร์

ภาพในอุดมทัศน์คือ ในสภาพที่กำหนดไว้ในใจหรือหุ่นจำลอง (model) ช่วยให้เราเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมได้ดียิ่งขึ้น

การแบ่งประเกทของผู้ชนที่บรรยายมา นี้ ยึดแนวทางของเทอร์เนอร์ และคิลเลียน⁷

11. สาเหตุแห่งการมีส่วนร่วมในพฤติกรรมผู้ชน

ผู้ที่เข้าร่วมในการปฏิบัติการในรูปของผู้ชนมีมูลเหตุจุงใจ ไม่เหมือนกัน แต่พอที่จะแยกประเกทได้ดังนี้

11.1 สาเหตุประเกทที่หนึ่ง: เข้าร่วมเพื่อความตื่นเต้น

ความตื่นเต้นนี้อาจเป็นในรูปของ ความโกรธ, ความกลัว หรือความปีติดีใจเมื่อได้เผชิญกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน

การกระทำของผู้มีความตื่นเต้นดังกล่าวเป็นไปโดยบังเอิญ ไม่มีการเตรียมแผนหรือแม้กระถั่งไม่มีความแน่ใจว่าจะทำอย่างไร แต่อาจทำไปโดยไม่รู้ตัว

⁶Turner and Killian, *Collective Behavior*, op cit., pp. 83-101.

11.2 สาเหตุประภัยที่สอง: เข้าร่วมเพื่อหือด้วยความภักดีต่อกลุ่ม (group loyalty)

เมื่อเห็นเพื่อนหรือสมาชิกของกลุ่มกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด คนบางคนเห็นเป็นหน้าที่ที่จะต้องเข้าไปช่วยโดยไม่คำนึงว่าถูกหรือผิด บางทีอาจไม่ใช่เพื่อนพากเดียวกันก็ได้ แต่เห็นว่าเป็นผู้เดียวกัน ก็เริ่มเข้าไปร่วมชุมนุมด้วย กรณีคนไทยในต่างแดนถูกชาติอื่นรังแกแม้ไม่รู้จักกันก็อาจเริ่มเข้าไปช่วย

ในการต่อต้านคนต่างชาติ เช่น ในกรณีที่ไทยมีข้อพิพาทกับเเบเนร์เรื่องเข้าพระวิหาร ประมาณปี พ.ศ. 2501. มักถือกันว่าจะต้องผนึกกำลังกันในกลุ่มวงใน (in-group) คือ ต้องเข้าข้างคนชาติเดียวกันไว้ก่อน

ในสหราชอาณาจักรในช่วงเวลาวิกฤต มักยึดถือคติที่ว่า "My country, right or wrong" คือ ไม่ว่าจะผิดถูกอย่างไรไม่สำคัญ ต้องสนับสนุนชาติของตนก่อนอื่น

กรณีสังคมระหว่างวัยกับอาชีวะที่เริ่มขึ้นในตุลาคม 2516 คนอาชีวะบางคนอาจไม่เห็นด้วยกับการที่อธิบดีโอมติอิสราเอลก่อน แต่เมื่อมีภาวะสังคมแแล้วก็ถือว่าเป็นเรื่องเล่ายตามเลย คือ ต้องผนึกกำลังสู้กับอิสราเอลไว้ก่อน

กรณีสังคมระหว่างอังกฤษกับอาร์เจนตินาในเรื่องหมู่เกาะฟอล์คแลนด์ (Falkland) ประมาณปี พ.ศ. 2526 แม้คนอาร์เจนตินาบางคนไม่เห็นด้วยกับการกระทำของผู้นำของตน แต่เมื่อเป็นเรื่องของความอยู่รอดของชาติยอมเข้าข้างและช่วยเหลือ

ปรากฏการณ์ที่เด่นชัด คือช่วงมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 คนญี่ปุ่นจำนวนไม่ใช่น้อยที่ไม่เห็นด้วยกับนายพลโทโจ ที่นำประเทศเข้าสู่สังคมกับสหราชอาณาจักร แต่ก็จำต้องเข้าร่วมช่วยเหลือแม้กระทั่งการยอมพลีชีพในการรบแบบอาชีวิตเข้าแลก คือแบบ กามิกาเซ่ (Kamikaze) ซึ่งแสดงภาพให้ดูในภาพยนตร์เรื่อง ทอร่า ทอร่า (Tora Tora)

11.3 สาเหตุประภัยที่สาม: เข้าร่วมเพื่อสนับสนุน

คนบางคนมีความสุขกับการได้มีส่วนผสมโรง คือ เห็นว่าหากมีการกระทำการปฏิบัติการอะไรเกิดขึ้นแล้ว ย่อมสนุกดีกว่าการอยู่เฉย ๆ เข้าทำนองว่าเข้าร่วมเพื่อ "เชิง" กับเหตุการณ์ปกติ

นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาสังคมได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าผู้เข้าร่วมในพฤติกรรมผุ่งชน มักเป็นผู้มีอายุไม่มากนัก แต่มีความคึกคักนอง คนอายุเยาว์มักเข้าร่วมในกิจกรรมประภัยประท้วงหรือต่อต้าน

11.4 สาเหตุประการที่สี่: เข้าร่วมเพริ่ง公然ทางสังคม

คนที่ห้อมล้อมด้วยความอยากรู้อยากเห็นไม่ว่าในรูปของ “ไทยมุง”, “ฝรั่งมุง” หรือ “แขกมุง” อาจแพร่ภาพจากการเป็นผู้สนับสนุนให้เป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติการด้วยก็ได้

11.4.1 การที่คนซึ่งแต่เดิมไม่มีบทบาทอะไร คือเป็นผู้ดู (spectators) ได้เข้าร่วมการทำการ (participants) อาจจัดเข้าชนิดหรือประเภทของผู้ชนที่เรียกว่าเป็นการ “เพริ่งหรือ公然ทางสังคม” (social contagion) วิธีเพริ่ง公然 นี้เป็นการอุปมาอุปไมยเหมือนกับการแพร่กระจายติดต่อกันของเชื้อโรค

11.4.2 ตัวอย่างคือกรณีที่ผู้ดูหรือผู้เห็นเหตุการณ์ครองหน้าไม่ได้ที่เห็นคนตัวเล็กกว่าถูกวังแก่จึงกระโดดเข้าช่วยและผู้อื่นก็อาจเข้าไปช่วยตาม

11.5 สาเหตุประภากที่ห้า: ผู้มีพฤติกรรม “เบี่ยงเบน” หรือพฤติกรรม “ฝันจารีต” (deviants)

ปรากฏการณ์ที่มีผู้ชนกระทำการอย่างโดยอย่างหนึ่งนั้น เกี่ยวพันกับการขาดการควบคุมทางจิตหรือการรู้สึกขาดการ เห็นใจวัง ทางจิตใจ

11.5.1 ในสภาพที่รู้สึกว่าขาดกฎหมายที่ยอมดึงดูดคนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเข้าร่วมได้ง่าย

ผู้มีพฤติกรรมดังกล่าว มีตัวอย่างดังนี้

- ก. พวกร้าย (drunks)
- ข. พวคผิดปกติทางจิต หรือพยาธิวิทยาทางจิต (psychopaths)
- ค. พวคเด็กแกเร (juvenile gang) หรือทุษกร
- ง. พวคลักเล็กโมยน้อย หรืออาชญากรรมขนาดย่อม (petty criminals)

11.5.2 บุคคลผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเหล่านี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นต้นเหตุ แห่งการชุลมุนวุ่นวาย แต่มีส่วนช่วยให้สภาพแห่งการเป็นผู้ชนที่บ้าคลั่งดำเนินไปได้นานหรือวนระยิ่งขึ้น

11.5.3 บุคคลเหล่านี้เป็น ผู้ช่วยกระพือ หรือทำให้ไฟแห่งการชุลมุนย่างเหยิงยิ่งขึ้น

ก. ในเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับวันมหาวิปโยค 14 ตุลาคม 2516 ในประเทศไทยมีรายงานข่าวว่ามีผู้ถือโอกาสลักขโมยหรือทำลายทรัพย์สินทั้งของเอกชนและรัฐบาลตามสถานที่ต่างๆ คือมีผู้ประพฤติเบี่ยงเบนเข้าผสมโรง

ข. ปรากฏการณ์ในประเทศไทยพิลิปปินส์เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529 มีการประท้วงการนับคะแนนที่แสดงเจตนาทุจริตของฝ่ายมาร์คอส ทำให้มีการห้อมล้อมทำเนียบ

มาลาภันยัง และมีผู้ansom โรงเข้าร่วมด้วย

11.5.4 ผู้ที่มีความรู้สึกอ่อนแอกหรือไม่มั่นคงในใจ (insecure) บางคนมีความรู้สึกว่าหากสามารถกลุ่มกันมาก ๆ แล้วย่อมไม่แพ้ เข้าจึงถือโอกาสเข้าร่วมเพื่อจะได้ลับล้างความรู้สึกว่าตนเองอ่อนแอกหรือไม่เก่ง

11.6 ผู้ชักประ日照ที่หัก: ผู้บุยงหรือก่อเหตุโดยบุญใจ (instigators)

ในบางครั้ง พฤติกรรมผู้ชักเกิดขึ้น เพราะมีผู้บุยงและทำหน้าที่เป็นหัวโจกโดยมีแผนล่วงหน้า

11.6.1 การจลาจลในบางแห่งเกิดขึ้น เพราะมีผู้ก่อเหตุโดยใจ ซึ่งมีวิธีต่าง ๆ กัน วิธีหนึ่งคือการทำให้คนเองหรือพี่ครุพากของตนเองถูกรังแกในที่สาธารณะเพื่อเรียกร้องให้คนอื่นสนใจห้อมล้อมและลงมือกระทำการช่วยเหลือ

11.6.2 ในกรณีของขบวนการนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ณ นครเบอร์กเลีย เมื่อปี 2507 มีปรากฏการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้น คือ จงใจให้ตำรวจจับและไม่ยอมเดิน ต้องให้อุ้มหรือลากตัวไปซึ่งย่อมมีการบาดเจ็บบ้าง การบาดเจ็บหรือภาพแห่งการถูกลากถูกังไปย่อมดึงดูดให้คนเห็นใจมาก ทำให้มีการตะโกนค่าตำรวจน้ำเป็นเสียงดังต่อจาก สัญญาณการนาซีเยอรมัน (fascist cops)⁸

12. การควบคุมผู้ชัก

เท่าที่ปรากฏ การควบคุมผู้ชักที่ได้ผลแล้วต้องพยายามใช้วิธีการประนีประนอมไม่ใช่กำลัง ควรดำเนินการโดยสันติวิธี หากใช้กำลังรุนแรง แนวโน้มจะเป็นไปในรูปที่ว่า อารมณ์ที่คุกรุนเดือดพล่านอยู่แล้ว จะยิ่งทวีความร้อนแรงยิ่งขึ้น อันจะเป็นเรื่องของความโกลาหลต่อไปอีก

นักสังคมวิทยาบางท่านได้เสนอแนะวิธีการในการควบคุมผู้ชักไว้ ดังนี้

12.1 ประการที่หนึ่ง แยกบุคคลที่เป็นตัวการหรือก่อการ ออกไปเสียก่อนที่จะมีคนมาร่วมตัวเป็นผู้ชักจนผนึกกำลังแน่น

12.2 ประการที่สอง ระหว่างที่ตั้งต้นการชุมนุม คือมีการเดินไปเดินมา (milling process) ควรแยกผู้ชักออกเป็นหน่วยย่อย ๆ

12.3 ประการที่สาม พยายามแยกหัวหน้าของผู้ชนออกไป ทั้งนี้โดยไม่ใช้กำลัง

12.4 ประการที่สี่ ซักจุ่นความสนใจของผู้ชนไปที่อื่น หรือเปลี่ยนแนวความสนใจให้เปลี่ยนเป็นอย่างอื่น ตัวอย่างคือ พยายามหันความสนใจที่คนแก่ในแง่หลักการหรืออุดมการณ์ของสังคมการเมืองมาเป็นเรื่องการได้มาซึ่งผลประโยชน์เพื่อตนเอง (individualistic) คือเพื่อให้เป็นผู้ชนเชิงปัจเจกิสัมย

12.5 ประการที่ห้า พยายาม ไม่ให้ผู้ชนที่เกิดขึ้นแล้วหายตัวไปร่วมพลังกับผู้ชนอื่น ๆ⁹

13. ผู้ชนในฐานะพลังทางการเมืองทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้าย

พฤติกรรมรวมหมู่หรือการรวมกลุ่มเป็นผู้ชนอาจยังผลให้มีการเสริมสร้างความแข็งแรงหรือเหนี่ยวแน่นของกลุ่ม (group solidarity) โดยผนึกครัชทราและความภักดีเข้าด้วยกัน

ผู้ชนเป็นพลังทางการเมืองทั้งในแง่ของฝ่ายขวา (faschist) และฝ่ายซ้าย (คอมมิวนิสต์)

13.1 ใน การปฏิวัติคอมมิวนิสต์ทั้งในสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1917 ระหว่างสหภาพโซคัร์ริงที่ 1 และในจีนในช่วงของมหาสงครามโซคัร์ริงที่ 2 มีการใช้ขบวนการของคนหมูมากในรูปของผู้ชนเข้าร่วมด้วย

13.2 การชุมนุมปลูกใจของผู้นิยมลัทธิฟاشิสต์ในเยอรมันสมัย希特เลอร์เรื่องอำนาจมีขึ้นในเดือนกันยายนทุกปี การชุมนุมนี้เดิมที่เดียวเป็นเรื่องของพรรคการเมือง แต่ได้กลาย成สภาพเป็นการแสดงออกซึ่งทฤษฎีของผู้นิยมลัทธินาซีว่าประชาชนจะต้องเชื่อผู้นำโดยยั่งยืน แล้วยิ่งอีกว่าเมื่อเชื่อผู้นำ ชาติย่อมไม่แตกสลาย (Volksfuhrerstaat) ทั้งนี้มีการยกย่องให้ผู้นำรับผิดชอบแต่ผู้เดียว และผู้อื่นจะต้องกระทำตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด

การชุมนุมของกลุ่มนับสิบล้านด้อลป 希特เลอร์ มีการเตรียมการจัดขึ้นเพื่อให้เห็นถึงสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประชาชนทั่วไป มีการเตรียมการอย่างดี ในพื้นสนานมีการตั้งแท่งศิลาที่ดูน่าเกรงขามและมีบริเวณที่กำหนดไว้สำหรับจะเป็นหอประชุมที่บรรจุคนได้ถึง 60,000 คน

เมื่อมีเสียงดนตรีจากทรัมเป็ตกระหึ่มขึ้นมา เท่ากับเป็นสัญญาณแห่งการมาของท่านผู้นำ ซึ่งคนเยอรมันสมัยนั้นเรียกว่า ฟู๊ฟอร์ (Führer) พร้อมด้วยขบวนผู้ติดตามผู้ชน荷ร้องก้องเป็นภาษาเยอรมันว่า Heil

เมื่อท่านผู้นำเดินมาถึงเวที จะมีการโบกธงสีเลือดไปมา ต่อมา มีการโบกธงของขบวนการนาซี ธงสีเลือดถูกนำไปถือไว้หลังเวทีพูดโดยเจ้าหน้าที่จากหน่วย เอส.เอส. (Schutzes ขบวนการนาซี ธงสีเลือดถูกนำไปถือไว้หลังเวทีพูดโดยเจ้าหน้าที่จากหน่วย เอส.เอส. (Schutzbaffeln Special Guard) เป็นจำนวน 3 คน ผลัดเปลี่ยนกัน ธงของขบวนการเอาไว้ด้านหลัง แต่มีผู้ถืออยู่ต่อลดเวลาเช่นเดียวกัน¹⁰

มีการกล่าวว่าคำปราศรัยที่พูดรำเร้าใจสั้น ๆ ต่อตัวยการเดินพาเหรดกระทึบเท้า และพิธีริตองอื่น ๆ เพื่อให้ผู้ที่มาชุมนุมได้เกิดความรู้สึกรวมเป็นหนึ่งใจเดียวกัน

หลังจากพิธีกรรมหมู่หรือพละอ่านจากผู้งูชนเป็นเสียงอน้ำปักให้ลึกรกาม อย่างรุนแรงและรวดเร็ว แต่ผู้นำที่ชญฉลาดและมีบุคลิกเหมาะสมสามารถเปลี่ยนนำดังกล่าวให้เป็นพลังทางการเมืองได้ดังที่希特เลอร์ได้ทำสำเร็จมาแล้ว

14. ความสั่งท้าย

การรวมตัวของคนในรูปของผู้งูชนเป็นเรื่องน่าสนใจและน่าศึกษาให้ลึกซึ้งโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยโดยตรง

เนื่องจากความผิดแยกจากกันในเรื่องของสังคมประกิจ หรือการอบรมกล่อมเกลา อุปนิสัยภายในเวฒนธรรม สภาพทางสังคมวิทยาของผู้งูชนในสภาพแวดล้อมของประเทศตะวันตกจะมีข้อแตกต่างจากในสภาพแวดล้อมของประเทศในโลกตะวันออก

อนึ่ง ควรคำนึงถึงสาเหตุใหญ่ที่ว่า สังคมแบบปฐมภูมิ เสื่อมถลายลงย่อมทำให้แรงยึดเหนี่ยวให้คนอยู่ในกรอบน้อยลง การแสดงออกแบบไม่มีระเบียบ เช่น พฤติกรรมผู้งูชน จึงดูจะเกิดขึ้นได้ง่ายในปัจจุบันมากกว่าในอดีต ทั้งนี้ เพราะสังคมปัจจุบันเป็นแบบสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมที่มีความสัมพันธ์แบบทุติยภูมิมาก

15. เอกสารอ้างอิงเพิ่มเติม

Hans Toch, **The Social Psychology of Social Movements**, New York, Bobbs-Merrill. 1965.

Walter Langer, **The Mind of Adolf Hitler**, New York, Basic Books, 1972

E. Victor Wolfenstein **The Revolutionary Personality : Lenin, Trotsky, Gandhi**. **Princeton**.

Princeton University Press, 1967.

คำถานทัยบทที่ 16

- 1) จงอธิบายว่าทำไมพฤติกรรมผูงชนหรือพฤติกรรมรวมหมูจึงมีในชุมชนครมากกว่าในเขตชนบท
- 2) จงอธิบายลักษณะสำคัญของการมีสภาพเป็นผูงชน
- 3) พฤติกรรมรวมหมูประเกทปัจเจกิสัยมีกี่ประเกท จงอธิบาย
- 4) สาเหตุแห่งการเข้าร่วมในพฤติกรรมผูงชนมีอะไรบ้าง
- 5) อธิบายและยกตัวอย่างกรณีที่ผูงชนในฐานะเป็นพลังทางการเมืองฝ่ายขวา
- 6) mob หมายถึงอะไร
- 7) Führer หมายถึงอะไร
- 8) กามิกาเซ่ เกี่ยวข้องอะไรกับพฤติกรรมรวมหมู

"All revolutions seem to spew forth a band of human misfits who seize power, money, and glory for themselves."

Louis Snyder

ef, LOUIS L Snyder, Hitler and Nazism

(New York, Bantam Books. 1971), p. 61

“การปฏิวัติทั้งหลายนักจะเผยแพร่คนแปลกๆ หลากหลายพันธุ์ ผู้มุ่งมั่นดีอ่อนอาจ เงินทอง
และเกียรติเกริกไกร สำหรับบรรดาพวกเขาระบุ”

หลุยส์ สไนเดอร์

อาจารย์ประวัติศาสตร์

มหาวิทยาลัยนครแห่งนิวยอร์ก

"I have nothing to offer but blood, toil, tears
and sweat"

Sir Winston Churchill, 1874 – 1965

British prime minister (1940.45, 1951.55)

Speech. May 13, 1940

“ทั้งชีวิตข้าพเจ้าไม่มีอะไรอุทิศให้ เว้นแต่หยาดโลหิต
ปฏิบัติแรงกล้า นำคลอเบ้าตา และแห้งอาสาห์โลงภายใน”

เชอร์ วินสตัน เชอร์ชิลล์

นายกรัฐมนตรีอังกฤษ

wahที่ปัจจุบันเรามาทำสังใจชาวอังกฤษสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2